

แนวทางพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรมในจังหวัดสมุทรสงคราม GUIDELINES FOR THE MORAL AND ETHICAL DEVELOPMENT OF THE NEW GENERATION OF YOUTH IN SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

พระปลัดสมศักดิ์ อตตสุโก (แซ่ลี)

Phra Palad Somsak Atthasupho (Sai Lee)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author E-mail: sphraplad@hotmail.com

Received: 26 กันยายน 2568; Revised: 18 ตุลาคม 2568; Accepted: 25 ตุลาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนรุ่นใหม่ในจังหวัดสมุทรสงคราม ในสังคมปัจจุบันที่เยาวชนรุ่นใหม่ต้องเผชิญกับความท้าทายระหว่างรากฐานทางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาที่เข้มแข็งกับกระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยการศึกษาและสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมกับยุคสมัย โดยมีแนวทางพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ 4 แนวทาง และต้องดำเนินการควบคู่กัน ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 2) การสร้างสรรค์สื่อและความร่วมมือกับพระสงฆ์ ผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเผยแผ่หลักธรรมในรูปแบบที่ทันสมัยและน่าสนใจ 3) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและภาคประชาสังคม เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน และ 4) การสร้างสุขภาวะองค์รวม ที่ส่งเสริมการพัฒนาทั้งร่างกาย จิตใจ และปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงและการมีส่วนร่วม โดยมีพระสงฆ์เป็นกัลยาณมิตรและบุคคลต้นแบบ แนวทางนี้จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่เยาวชน ชำรงรักษาคุณค่าอันดีงามของท้องถิ่นไปพร้อมกับการดำรงชีวิตในโลกสมัยใหม่ได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ต่อไป

คำสำคัญ: พัฒนาเยาวชน, คุณธรรมจริยธรรม, จังหวัดสมุทรสงคราม

Abstract

This academic article presents guidelines for the moral and ethical development of the new generation of youth in Samut Songkhram province. In contemporary society, this new generation faces the challenge of navigating between their strong cultural and Buddhist foundations and the rapidly changing trends of globalization and digital technology. The study synthesizes information from relevant documents and research to propose an approach suitable for the modern era. It proposes a four-pronged, interconnected approach for the moral and ethical development of youth: 1) Experiential Learning, which connects youth with local wisdom to foster a sense of local pride and social responsibility; 2) Creative Media and

Collaboration with Monks, utilizing digital technology to disseminate dharma principles in modern and engaging formats; 3) Participation of Family and Civil Society, aimed at building a strong collaborative network between homes, temples, and schools; and 4) Holistic Well-being, which promotes physical, mental, and intellectual development. This process emphasizes hands-on practice and participation, with monks serving as virtuous mentors and role models. This approach aims to build mental resilience in youth, enabling them to preserve fine local values while living happily and creatively in the modern world.

Keywords: Development of the New Generation of Youth; Moral and Ethical; Samut Songkhram Province

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันกำลังเผชิญหน้ากับคลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วขีดจำกัด และการหลั่งไหลของวัฒนธรรมข้ามชาติ สิ่งเหล่านี้ได้นำไปสู่การแลกเปลี่ยนค่านิยมที่หลากหลาย และส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศในอนาคต สภาการณดังกล่าวทำให้สังคมไทยต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ปัญหาอาชญากรรม การขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และการให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ กลายเป็นปัญหาที่พบเห็นได้ทั่วไปและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีปรากฏในงานวิจัยของ พระอนุสรณ์ ปรุกโก และคณะ (2563) ที่พบว่า เยาวชนในปัจจุบันมีปัญหาด้านคุณธรรมหลายประการ คือ ปัญหาด้านความกตัญญูต่อบุคคล ซึ่งเป็นผลทำให้เยาวชนไม่เห็นคุณค่าของผู้มีพระคุณ ทำตามใจตนเอง ปัญหาด้านความมีระเบียบวินัย มักง่ายไม่ตรงต่อเวลา มีค่านิยมยึดตนเองเป็นหลักมากกว่าการคำนึงถึงสังคมส่วนรวม ปัญหาด้านความสามัคคีเยาวชนไม่สามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ และปัญหาด้านหน้าที่และความรับผิดชอบ เยาวชน ไม่สนใจในหน้าที่ของตนเอง ไม่รับผิดชอบด้านการเรียน ไม่สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้เป็น ปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของเยาวชนในปัจจุบัน

การพัฒนาเยาวชนจึงมีอาจำมุ่งเน้นเพียงความเป็นเลิศทางวิชาการหรือทักษะอาชีพแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่จำเป็นต้องสร้างเกราะคุ้มกันทางจิตใจที่แข็งแกร่งผ่านกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่สามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญาคบคู่ไปกับคุณธรรม สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์สถาบันทางสังคมทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันศาสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นแหล่งบ่มเพาะคุณงามความดีมาตั้งแต่อดีต จึงต้องร่วมมือกันอย่างแข็งขันในการแสวงหาแนวทางใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทของเยาวชนรุ่นใหม่

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง และวิถีชีวิตที่ผูกพันกับพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงรักษานับถือธรรมเนียมประเพณีอันดีงามไว้ได้ อย่างไรก็ตาม เยาวชนรุ่นใหม่ในจังหวัดสมุทรสงครามก็มีอาจำหลีกเลี่ยงผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกได้เช่นกัน เด็กและเยาวชนต้องเติบโตขึ้นมาท่ามกลางสื่อดิจิทัล ค่านิยมสมัยใหม่ และแรงกดดันทางการแข่งขันที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน สิ่งนี้ก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยและความท้าทายในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้ยังรากลึกในจิตใจได้อย่างยั่งยืน

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนรุ่นใหม่ในจังหวัดสมุทรสงคราม โดยอาศัยการวิเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมโดยบทบาทของพระสงฆ์ มาประยุกต์ใช้และสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ค่านิยม และความท้าทายของเยาวชนในยุคดิจิทัล เพื่อให้การพัฒนาเยาวชนเป็นไปอย่างสมดุลและนำไปสู่ความเจริญที่ยั่งยืนของจังหวัดสมุทรสงครามสืบไป

การพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่

ความหมายของการพัฒนา คำว่า พัฒนา” โดยทั่วไปหมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือเจริญขึ้น อย่างไรก็ตาม ในศาสตร์แต่ละสาขาก็มีการให้ความหมายที่แตกต่างกันไปตามจุดมุ่งหมายหลักของศาสตร์นั้นๆ แต่ยังคงมีแกนกลางร่วมกันคือการปรับปรุงให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ การพัฒนาจะหมายถึงความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเน้นการเพิ่มขึ้นของผลผลิตและรายได้ประชาชาติ ซึ่งมีความหมายในเชิงปริมาณ ส่วนในทางสังคมวิทยา การพัฒนานั้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมให้มนุษย์และสิ่งแวดล้อมมีความสุขมากขึ้น มีความสอดคล้องกับแนวทางของพระพุทธศาสนา (พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อันทอง), 2560) ในทัศนะของพระพุทธศาสนานั้น การพัฒนาจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ “ภาวนา” ซึ่งหมายถึงการพัฒนาคน ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และ “วัฒนา” ซึ่งหมายถึงการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่ตัวบุคคล เช่น วัตถุหรือสภาพแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลเป็นอันดับแรก เพราะเมื่อคนได้รับการพัฒนาแล้ว ย่อมนำไปสู่การพัฒนาสังคมโดยรวมได้อย่างยั่งยืน (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2541) การพัฒนามีความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปคือ การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่คำว่าทางที่ดีขึ้นมีลักษณะเป็นนามธรรมมาก หากต้องการให้เป็นรูปธรรมขึ้นควรเปลี่ยนคำว่าดีขึ้น เป็นเจริญขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาทฤษฎีสมาคมใหม่ประกอบกับคำว่าเจริญขึ้น จะเป็นการเน้นความเจริญทางวัตถุ ที่หมายถึงโครงสร้างทางกายภาพพื้นฐานและด้านสังคม แต่สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านโครงสร้างปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านเทคโนโลยีด้วย (โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย, 2547)

ความหมายของเด็กและเยาวชน พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2549 ได้นิยามความหมายไว้ว่า “เด็ก” คือ บุคคลที่มีอายุเกิน 7 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน 14 ปีบริบูรณ์ ส่วน “เยาวชน” คือ บุคคลที่มีอายุเกิน 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554) ตามหลักพุทธธรรม แม้จะไม่มีคำว่า “เยาวชน” โดยตรง แต่มีการใช้คำว่า “กุลบุตร กุลธิดา” หรือ “ยุวายุวดี” ซึ่งหมายถึงชายหนุ่มและหญิงสาว โดยเน้นย้ำถึงบทบาทและหน้าที่ที่พึงมีต่อครอบครัวและสังคม เช่น การเลี้ยงดูบิดามารดา การรักษาวงศ์ตระกูล และการทำตนให้เหมาะสม (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2547) โดยช่วงวัยของการพัฒนาของเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม เพราะเด็กและเยาวชนในแต่ละช่วงอายุมีลักษณะทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมที่แตกต่างกัน ส่วนแนวคิดของการพัฒนาทางด้านจริยธรรมของมนุษย์จะไม่เน้นพัฒนาทางร่างกาย แต่จะเน้นที่จิตใจ โดยจะมองว่าความพร้อมที่จะมีความเติบโตทางจิตใจมีอยู่ในบุคคลมาตั้งแต่เกิดแล้ว คือ เด็กมีจิตใจที่บริสุทธิ์มาตั้งแต่เกิด แต่เมื่อโตขึ้นลักษณะทางด้านจริยธรรมของเด็กจะเริ่มเปลี่ยนแปลง และจะพัฒนาไปตามวิถีทางที่ดียิ่งขึ้น (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2543) ดังนั้น การพัฒนาเด็กและเยาวชนจะแตกต่างกันตามช่วงวัย ดังนี้(สุพัทธา สุภาพ, 2543)

1. วัยเด็กตอนต้น (2-5 ปี) เป็นวัยที่สนใจสิ่งรอบตัว มีความอยากรู้อยากเห็นสูง เริ่มพัฒนาอารมณ์และความเป็นตัวของตัวเอง การปลูกฝังในช่วงนี้ควรเน้นการสร้างนิสัยความเป็นระเบียบวินัยผ่านการเล่นและการทำกิจกรรมง่ายๆ ด้วยตนเอง

2. วัยเด็กตอนกลาง (6-9 ปี) เป็นวัยที่เข้าสู่ระบบโรงเรียนอย่างเต็มตัว มีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมมากเพื่อปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนและครู เริ่มพัฒนาทักษะทางภาษาและการคิดเชิงเหตุผลง่ายๆ การสอนในช่วงนี้ควรเน้นการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของสังคม การรู้จักแพ้-ชนะ และการให้อภัย

3. วัยเด็กตอนปลาย (10-12 ปี) เป็นวัยที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนอย่างยิ่ง มีความคิดเป็นกลุ่มก้อน และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ถือเป็นช่วงวัยที่ดีที่สุดในการปลูกฝังความคิดและนิสัยที่ดีงาม เพราะสามารถปรับเปลี่ยนได้ง่าย เด็กจะดีหรือเลวจึงขึ้นอยู่กับวัยนี้เป็นอย่างมาก

4. วัยรุ่น (13-18 ปี) เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่ผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจอย่างรวดเร็ว มีความต้องการเป็นอิสระและแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง การพัฒนาในวัยนี้ต้องอาศัยความเข้าใจ ความไว้วางใจ และการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ความต้องการพื้นฐานของเยาวชน ความต้องการพื้นฐานของเยาวชนจะขึ้นอยู่กับค่านิยมของกลุ่มที่ตนเข้าร่วมด้วย มี 11 ประการ ดังนี้ (สุพัตรา สุภาพ, 2543)

1. ต้องการความรัก คือความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับและได้รับความอบอุ่นจากครอบครัว เพื่อน และคนรอบข้าง ความรู้สึกว่าตนเป็นที่รักจะช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจและเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมด้านเมตตากรุณาต่อผู้อื่น

2. ต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน คือแรงขับเคลื่อนตามธรรมชาติของวัยรุ่นที่ชอบทำกิจกรรมที่ท้าทายและให้ความบันเทิง การออกแบบกระบวนการเรียนรู้คุณธรรมจึงควรสอดแทรกกิจกรรมที่สนุกสนาน เช่น เกม เพลง หรือกีฬา เพื่อให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ

3. ต้องการความเป็นอิสระ คือความปรารถนาที่จะคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง โดยไม่ต้องการถูกควบคุมหรือบังคับจากผู้ใหญ่ การให้อิสระทางความคิดและการมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม จะช่วยส่งเสริมความรับผิดชอบและความภาคภูมิใจในตนเอง

4. ต้องการได้รับการยกย่อง คือความปรารถนาที่จะให้สังคมและกลุ่มเพื่อนยอมรับในความสามารถและคุณค่าของตน การชื่นชมเมื่อทำความดีและการเปิดโอกาสให้แสดงศักยภาพ จะเป็นแรงเสริมเชิงบวกที่ทำให้เยาวชนมุ่งมั่นในการทำความดีต่อไป

5. มีอุดมคติสูง คือลักษณะของวัยรุ่นที่มักมีความฝันและเป้าหมายในชีวิตที่ยิ่งใหญ่ แต่ยังอาจขาดประสบการณ์ การชี้แนะแนวทางที่ถูกต้องและสร้างแรงบันดาลใจจากบุคคลต้นแบบ จะช่วยนำทางให้สามารถทำตามอุดมคติได้อย่างสร้างสรรค์

6. มีความสนใจเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ คือพัฒนาการตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นในวัยรุ่น การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเพศศึกษาบนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม จะช่วยให้สามารถวางตัวได้อย่างเหมาะสมและปลอดภัยจากปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น

7. ต้องการแบบอย่างที่ดี คือการมองหาบุคคลต้นแบบที่น่าเคารพยกย่อง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ผู้ใหญ่ในสังคม โดยเฉพาะพระสงฆ์และครู จึงมีบทบาทสำคัญในการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านความรู้และความประพฤติ

8. ต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง คือความปรารถนาที่จะรู้สึกมั่นคงทั้งทางร่างกายและจิตใจ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การรับฟังปัญหา และการให้อภัยเมื่อทำผิดพลาด จะทำให้เยาวชนกล้าที่จะเรียนรู้และเติบโตอย่างเต็มศักยภาพ

9. ต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ คือความอยากรู้อยากลองในสิ่งที่ท้าทายและยังไม่เคยทำ การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในเชิงสร้างสรรค์ เช่น ค่ายคุณธรรม หรือโครงการจิตอาสา จะช่วยตอบสนองความต้องการนี้ในทางที่ถูกต้อง

10. มีความรู้สึกมั่นคง คือลักษณะทางอารมณ์ของวัยรุ่นที่มักจะแสดงความรู้สึกออกมาอย่างเต็มที่ทั้งเมื่อสมหวังและผิดหวัง การสอนให้เยาวชนรู้จักเท่าทันและจัดการอารมณ์ของตนเองด้วยสติ จะเป็นทักษะสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

11. ต้องการมีอนาคตและความสำเร็จในชีวิต คือความปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในการเรียนและการประกอบอาชีพ การปลูกฝังคุณธรรมด้านความเพียรพยายาม ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ จะเป็นรากฐานสำคัญไปสู่ความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความเข้าใจทั้งเรื่องของการพัฒนาในทัศนะของพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาคนเป็นหัวใจสำคัญ รวมถึงการทำความเข้าใจช่วงพัฒนาการที่แตกต่างกัน ตั้งแต่วัยเด็กตอนต้นจนถึงวัยรุ่น เพราะแต่ละช่วงวัยมีลักษณะทางร่างกาย สังคม และอารมณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมที่เหมาะสม นอกจากนี้ การพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ให้เกิดผลสำเร็จได้นั้น ต้องเข้าใจความต้องการพื้นฐานของเยาวชน เช่น ความต้องการความรัก ความเป็นอิสระ การมีแบบอย่างที่ดี ไปจนถึงความต้องการความสำเร็จในชีวิต ดังนั้น การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดผลอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องบูรณาการความเข้าใจในทุกด้าน เพื่อสร้างสรรค์แนวทางที่ตอบโจทย์และเข้าถึงเยาวชนได้อย่างแท้จริง

คุณธรรมและจริยธรรม

ความหมายของคุณธรรมและจริยธรรม แม้ว่าในทางปฏิบัติมักจะใช้สองคำนี้ควบคู่กันไป แต่หากพิจารณาตามรากศัพท์แล้วมีความหมายที่เน้นย้ำในแง่มุมที่แตกต่างกันเล็กน้อย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายว่า **คุณธรรม** หมายถึง สภาพคุณงามความดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่มองว่า คุณธรรม คือ สภาพคุณงามความดีที่อยู่ภายในจิตใจ เป็นคุณสมบัติที่ดีงามที่กระตุ้นให้บุคคลมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี มีมโนธรรม และมีความตั้งใจที่จะประพฤติในสิ่งที่ดีงาม และบุพผา บุญสมสุข (2561) ได้กล่าวสรุปว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดี ซึ่งเป็นลักษณะหรือคุณสมบัติทางบวกที่ถือกันว่าดีงาม ทั้งทางกาย วาจา และใจ เช่น 1) ความจริงใจ ซื่อสัตย์ พุดจริง ทำจริง 2) การฝึกฝนข่มใจ รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนเองให้เจริญก้าวหน้า ด้วยปัญญาความรู้ 3) ความอดทน มีความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหวในจุดมุ่งหมาย 4) ความเสียสละ เป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก ต้องมีความเสียสละประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ผู้มีน้ำใจเสียสละ มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนในสังคม ช่วยเหลือเท่าที่เห็นว่าสมควรจะช่วยเหลือได้ เห็นใครควรแก่การช่วยเหลือก็ช่วยเหลือตามกำลัง ในขณะที่ทิศนา ชวนะมณี (2542) กล่าวว่า คุณธรรม คือ คุณลักษณะ หรือสภาวะภายในจิตใจของมนุษย์ที่เป็นไปในทางถูกต้องดีงามซึ่งเป็นภาวณามอยู่ในจิตใจ ส่วน **จริยธรรม** มาจากคำว่า “จริย” ที่แปลว่าความประพฤติ และ “ธรรม” ที่แปลว่าหลักการหรือกฎเกณฑ์ จริยธรรมจึงหมายถึง หลักการหรือแนวทางของความประพฤติที่ดีงาม เป็นข้อปฏิบัติที่สังคมยอมรับว่าถูกต้องเหมาะสม เป็นสิ่งที่ควรประพฤติเพื่อให้เกิดความดีและความสงบสุขแก่ส่วนรวม จริยธรรมจึงหมายถึง หลักการหรือแนวทางของความประพฤติที่ดีงาม เป็นข้อปฏิบัติที่สังคมยอมรับว่าถูกต้องเหมาะสม เป็นสิ่งที่ควรประพฤติเพื่อให้เกิดความดีและความสงบสุขแก่ส่วนรวม ภัทรพร สิริกาญจน์ (2541) ได้อธิบายว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ได้ในทางวินัยจนเกิดความเคยชินขึ้นมา มีพลังใจ มี

ความตั้งใจแน่วแน่ และต้องอาศัยปัญญาที่เกิดจากความศรัทธาเชื่อถือ จริยธรรมจึงเป็นเรื่องของการกระทำ หรือการแสดงพฤติกรรมรวมทั้งความนึกคิดในสิ่งที่ดีและเหมาะสมทั้งต่อตนเองและสังคม ซึ่งจะก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองและการพัฒนาตนเองและสังคม ในขณะที่ บุปผา บุญสมสุข (2561) ได้กล่าวสรุปว่า จริยธรรม หมายถึง การประพฤติ การปฏิบัติคุณงามความดี เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข การเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ หมายถึง ผู้เรียนได้กระทำการต่างๆ ด้วยตนเอง ผ่านการปฏิบัติการจริงคือ ผู้เรียนได้ฝึกในสภาพสิ่งแวดล้อมจริง ได้ฝึกคิดและลงมือทำการต่างๆ ด้วยตนเอง ทั้งนี้ การสนับสนุนให้เด็กได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามวัยและได้ผลตามความคาดหวังของสังคมนั้น การจัดประสบการณ์จะให้ความสำคัญกับบทบาทการเรียนรู้ของเด็ก จึงได้มีการศึกษาแนวคิดที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้ การใช้แนวคิดที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำหรือการปฏิบัติในสภาพจริง จึงเป็นที่สนใจและนำมาใช้ เป็นแนวการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งกล่าวถึงการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติหรือลงมือกระทำ โดยสรุป คุณธรรม คือ “ความดีที่อยู่ข้างใน” ส่วน จริยธรรม คือ “การแสดงออกซึ่งความดีนั้นให้ปรากฏออกมาภายนอก” ผ่านการกระทำที่สอดคล้องกับหลักการอันดีงามของสังคม ทั้งสองสิ่งนี้จึงมีความสัมพันธ์ที่แยกจากกันไม่ได้

ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม คุณธรรมจริยธรรมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าและสงบสุข มีความสำคัญในหลายมิติ ดังนี้ (พระอนุสรณ์ ปรกโม และคณะ, 2563)

1. ช่วยให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างสงบสุข เมื่อคนในสังคมยึดมั่นในหลักคุณธรรม เช่น ความเมตตา การให้อภัย และความซื่อสัตย์ ปัญหาความขัดแย้งและการเบียดเบียนซึ่งกันและกันก็จะลดน้อยลง สังคมโดยรวมจึงเกิดความสงบสุขร่มเย็น
2. ช่วยควบคุมความเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจให้สมดุล ในยุคที่เทคโนโลยีและความเจริญทางวัตถุก้าวไปอย่างรวดเร็ว คุณธรรมจริยธรรมจะทำหน้าที่เป็นเครื่องกำกับให้มนุษย์ใช้ความเจริญนั้นไปในทางสร้างสรรค์ ไม่หลงมัวเมาในวัตถุนิยมจนละเลยคุณค่าทางจิตใจ
3. ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้มนุษย์ ผู้ที่มีคุณธรรมยึดเหนี่ยวในจิตใจจะมีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในชีวิตได้อย่างมีสติ ไม่ท้อแท้สิ้นหวังโดยง่าย และมีความสามารถในการฟื้นฟูจิตใจตนเองได้ดี
4. ช่วยสร้างคามมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติ คุณธรรมด้านการเคารพกฎเกณฑ์และหน้าที่ของตนเอง เป็นรากฐานสำคัญของระเบียบวินัยในสังคม เมื่อทุกคนปฏิบัติตามหน้าที่และเคารพสิทธิของผู้อื่น สังคมก็จะมีระเบียบเรียบร้อยและพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง
5. ช่วยส่งเสริมคนดีให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สังคมที่ยกย่องและเชิดชูผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรม จะสร้างแรงจูงใจให้คนในสังคมนั้นจะทำความดีตามแบบอย่างนั้น ซึ่งจะส่งผลให้จำนวนคนดีในสังคมเพิ่มมากขึ้น และทำให้สังคมโดยรวมเป็นสังคมที่ดีงาม

พระราชดำรัส 4 ประการ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ถือเป็นหลักคุณธรรมสำคัญที่คนไทยทุกคนควรน้อมนำมาปฏิบัติเพื่อความเจริญของชาติบ้านเมือง ดังนี้ (เพ็ญแข ประจันปัจฉินิก และคณะ, 2551)

1. การรักษาความสัตย์ คือความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม เป็นพื้นฐานสำคัญของความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในสังคม
2. การรู้จักข่มใจตนเอง คือการฝึกฝนจิตใจให้มีความอดทนอดกลั้น สามารถควบคุมความต้องการฝ่ายต่ำและยับยั้งชั่งใจไม่ให้เกิดการกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง
3. การอดทน อดกลั้น และอดออม คือความสามารถในการเผชิญกับความยากลำบากโดยไม่ย่อท้อ และการรู้จักใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ตนเองและครอบครัว

4. การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต คือการสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง เป็นคุณธรรมที่แสดงถึงความเสียสละและความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

องค์ประกอบของจริยธรรม

การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมออกมาได้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านทำงานร่วมกัน ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2544; พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อันทอง), 2560)

1. องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) เปรียบเสมือนสมอง เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความคิด และการใช้เหตุผลในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม หมายถึงความสามารถในการทำความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้องดีงาม สามารถวิเคราะห์และแยกแยะได้ว่าพฤติกรรมใดดี ถูกต้อง และควรกระทำ และพฤติกรรมใดไม่ดี ผิด และไม่ควรกระทำ องค์ประกอบนี้รวมถึงความรู้ในกฎเกณฑ์ของสังคม ความเชื่อ และการใช้เหตุผลเพื่อประเมินสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจเชิงจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ

2. องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) เปรียบเสมือน หัวใจ ของจริยธรรม เป็นส่วนของความรู้สึก เจตคติ และศรัทธาที่มีต่อคุณงามความดี หมายถึงปฏิกิริยาทางอารมณ์ที่บุคคลมีต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ เช่น ความรู้สึกพึงพอใจ ความชื่นชมยินดี และความเลื่อมใสที่จะน้อมรับหลักจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ รวมถึงความรู้สึกละเอียดต่อการทำชั่วและความภาคภูมิใจในการทำดี องค์ประกอบด้านอารมณ์นี้เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้บุคคลอยากที่จะทำความดีและหลีกเลี่ยงความชั่วด้วยความเต็มใจ

3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavioral Component) คือ การกระทำ ที่แสดงออกมาให้เห็นภายนอก เป็นผลลัพธ์สุดท้ายที่เกิดจากการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบด้านความรู้และอารมณ์ หมายถึงการกระทำที่บุคคลแสดงออกต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังคมสามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี ถูกต้องหรือไม่เหมาะสม การแสดงออกนี้อาจเป็นการลงมือกระทำในสิ่งที่สังคมชื่นชม หรือการงดเว้นไม่กระทำในสิ่งที่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือค่านิยมของสังคม พฤติกรรมเชิงจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สังคมให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะส่งผลโดยตรงต่อความสงบสุขของส่วนรวม (พระปลัดนิคม กตปุญโญ (นำชม), 2564)

สรุปได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญอย่าง โดยเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ในการพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าและสงบสุข ในระดับสังคม คุณธรรมจริยธรรมจะช่วยสร้างระเบียบวินัย ส่งเสริมให้คนดีมีที่ยืนในสังคม และทำให้การดำเนินชีวิตโดยรวมเป็นไปอย่างสันติสุขร่มเย็น ส่วนในระดับบุคคล คุณธรรมจริยธรรมทำหน้าที่เป็นเครื่องกำกับให้ความเจริญทางวัตถุและจิตใจมีความสมดุลกัน พร้อมทั้งสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ ทำให้บุคคลสามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้อย่างมีสติ ไม่ท้อถอย นอกจากนี้ หลักคุณธรรมตามพระราชดำรัส 4 ประการ อันได้แก่ การรักษาความสัตย์ การข่มใจตนเอง ความอดทนอดออม และการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับคนไทย เมื่อบุคคลและสังคมยึดมั่นในหลักการเหล่านี้ ก็จะนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและสร้างชาติให้เจริญมั่นคงได้

แนวทางพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรมในจังหวัดสมุทรสงคราม

จากความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรมที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการปลูกฝังคุณงามความดีให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั้น เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องอาศัยปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวย สำหรับเยาวชนในจังหวัดสมุทรสงคราม ที่เติบโตท่ามกลางบริบททางสังคมที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง ซึ่งนับเป็นต้นทุนที่สำคัญอย่างยิ่งในการบ่มเพาะคุณธรรม อย่างไรก็ตาม

ตาม เยาวชนรุ่นใหม่ในจังหวัดสมุทรสงครามก็ต้องเผชิญกับสภาวะการณทางวัฒนธรรมระหว่างค่านิยมดั้งเดิมของชุมชนที่เน้นความเรียบง่ายและความพอเพียง กับกระแสบริโภคนิยมจากการเป็นเมืองท่องเที่ยวสำคัญและอยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานครทำให้เยาวชนได้รับอิทธิพลจากกระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยม จากภายนอกได้ง่าย รวมถึงอิทธิพลของสื่อดิจิทัล เช่นเดียวกับเยาวชนทั่วประเทศ เยาวชนสมุทรสงครามใช้ชีวิตบนโลกออนไลน์มากขึ้น ทำให้เผชิญกับค่านิยมที่หลากหลายและซับซ้อน ซึ่งบางครั้งอาจนำไปสู่พฤติกรรมเลียนแบบที่ไม่เหมาะสม และลดทอนความสำคัญของสถาบันครอบครัวและชุมชนลง ที่ผ่านมา สถาบันสงฆ์และสถาบันการศึกษาได้มีความพยายามในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดค่ายคุณธรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาเยาวชนทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา อย่างไรก็ตาม รูปแบบดังกล่าวยังอาจมีข้อจำกัดบางประการ ดังที่ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า พระวิทยากรอาจยังขาดทักษะในการจัดกิจกรรมที่เน้นเยาวชนเป็นศูนย์กลาง หรือการผลิตสื่อยังไม่ทันสมัยพอที่จะดึงดูดความสนใจของคนรุ่นใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระปลัดนิคม กตปุญโญ, 2564) นอกจากนี้ กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราวอาจไม่เพียงพอที่จะสร้างความต่อเนื่องและทำให้คุณธรรมหยั่งรากลึกในวิถีชีวิตประจำวันของเยาวชนได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนจังหวัดสมุทรสงครามในรูปแบบใหม่ ที่มีลักษณะเป็นองค์รวมบูรณาการ และสอดคล้องกับบริบทเฉพาะของพื้นที่ โดยสามารถเชื่อมโยงต้นทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิมเข้ากับวิถีชีวิตและความสนใจของเยาวชนในยุคดิจิทัลได้อย่างลงตัว

จากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ได้ศึกษาในเนื้อหาข้างต้น ประกอบกับการวิเคราะห์บริบทเฉพาะของจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งมีจุดแข็งด้านวัฒนธรรมและวิถีพุทธ จึงขอเสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนรุ่นใหม่ในจังหวัดสมุทรสงคราม บูรณาการคุณธรรมสู่โลกยุคใหม่ ประกอบด้วย 4 แนวทาง ดังนี้

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การสอนคุณธรรมจริยธรรมที่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียนหรือการบรรยายธรรมแบบดั้งเดิม อาจไม่สามารถสร้างความสนใจให้แก่เยาวชนยุคใหม่ได้ ควรเปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงในชุมชน เพื่อให้เยาวชนได้สัมผัสกับปัญหา เห็นคุณค่าของส่วนรวม และเกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด สามารถพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้ดังนี้

1.1 จัดกิจกรรมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่เป็นหัวใจของจังหวัด เช่น การเก็บขยะในลำคลอง การปลูกป่าชายเลน การรณรงค์ลดการใช้พลาสติกในตลาดน้ำอัมพวา กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นการสร้างจิตสำนึกต่อสังคม และยังเชื่อมโยงเยาวชนรุ่นใหม่กับรากเหง้าและวิถีชีวิตของบรรพบุรุษ

1.2 จัดค่ายการเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชน เช่น จัดกิจกรรมในสวนมะพร้าวหรือสวนลิ้นจี่ ให้เยาวชนได้เรียนรู้กระบวนการทำน้ำตาลมะพร้าว หรือการดูแลสวนผลไม้จากปราชญ์ชาวบ้านโดยตรง กระบวนการนี้จะสอนให้เห็นคุณค่าของความเพียรพยายาม ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐาน คือ ความขยัน ความอดทน และความกตัญญูต่อแผ่นดินเกิด

1.3 การบูรณาการในหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในจังหวัดควรประสานงานกับชุมชนเพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่นำนักเรียนออกไปเรียนรู้นอกห้องเรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยมีพระสงฆ์เป็นที่ปรึกษาและเชื่อมโยงกิจกรรมเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. การสร้างสรรค์สื่อและความร่วมมือกับพระสงฆ์ ในยุคที่เยาวชนใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่บนโลกออนไลน์ สื่อดิจิทัลจึงเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการเข้าถึงและสื่อสาร การให้พระสงฆ์ซึ่งเป็นแบบอย่างทางจริยธรรม ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทและร่วมมือกับเยาวชนในการสร้างสรรค์สื่อสมัยใหม่ จะช่วยลด

ช่องว่างระหว่างวัยและทำให้ธรรมะเป็นเรื่องที่เข้าถึงง่ายและน่าสนใจ สามารถพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้ดังนี้

2.1 จัดประกวดการผลิตสื่อสร้างสรรค์ในรูปแบบที่เยาวชนสนใจ เช่น คลิปสั้นใน TikTok, YouTube Shorts, หรือ Podcast ในหัวข้อคุณธรรมที่เข้าใจง่าย เช่น สดกับการเล่นเกม, “เมตตากับการบูลลี่ในโลกออนไลน์ โดยมีพระสงฆ์รุ่นใหม่เป็นที่ปรึกษาด้านเนื้อหาและอาจร่วมแสดงในสื่อนั้นๆ เพื่อสร้างความเป็นกันเอง

2.2 จัดสรรพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ (Creative Space) สำหรับให้เยาวชนเข้ามาใช้ผลิตสื่อ โดยมีอุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็น เช่น กล้อง ไมโครโฟน ฉากเขียว ซึ่งจะทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอยู่แค่เรื่องศาสนา แต่ยังรวมถึงทักษะดิจิทัลด้วย

2.3 จัดรายการออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถส่งคำถามเกี่ยวกับปัญหาชีวิต การเรียน ความรัก หรือข้อสงสัยทางธรรมะ มาให้พระสงฆ์ที่เชี่ยวชาญในการสื่อสารกับวัยรุ่นตอบในรูปแบบที่เป็นกันเอง และใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้ทันสมัยและน่าติดตามยิ่งขึ้น

3. การมีส่วนร่วมของครอบครัวและภาคประชาสังคม การพัฒนาเยาวชนจะสำเร็จได้ด้วยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) รวมถึงภาคประชาสังคมและเอกชน สามารถพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้ดังนี้

3.1 สร้างเวทีกลางที่ตัวแทนจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้ปกครอง ครู พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการ และที่สำคัญคือ “ตัวแทนเยาวชน” ในจังหวัดสมุทรสงคราม ให้มาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาคุณธรรมของจังหวัดอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อให้ทุกนโยบายและกิจกรรมเกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3.2 จัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น การเชิญชวนผู้ปกครองและบุตรหลานมาปฏิบัติธรรมร่วมกันที่วัดในวันหยุดสุดสัปดาห์ หรือการจัดอบรมโดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทาง เพราะครอบครัวคือสถาบันแรกและสำคัญที่สุดในการปลูกฝังคุณธรรม

3.3 สร้างความร่วมมือกับภาคธุรกิจ เชิญชวนผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรสงคราม เช่น เจ้าของรีสอร์ท ร้านอาหาร หรือสวนผลไม้ เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชน เช่น การสนับสนุนงบประมาณ การให้สถานที่จัดกิจกรรม หรือการรับเยาวชนเข้าฝึกงานในโครงการจิตอาสา เพื่อสร้างสำนึกของความเป็นผู้ให้และผู้รับในสังคม

4. การสร้างสุขภาวะองค์รวม การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต้องไม่แยกขาดจากการพัฒนาสุขภาวะด้านอื่นๆ ของเยาวชน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และปัญญา เพราะเมื่อเยาวชนมีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ ก็จะมีความพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมได้ดียิ่งขึ้น สามารถพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรม ได้ดังนี้

4.1 วัดควรเปิดพื้นที่สำหรับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะ เช่น ลานกีฬาสำหรับเยาวชน การจัดอบรมการเจริญสติภาวนาเพื่อลดความเครียดจากการเรียน การให้คำปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตเบื้องต้นโดยพระสงฆ์ผ่านการอบรม ซึ่งเป็นการทำหน้าที่ผู้เตือนสติในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4.2 บูรณาการ “ธรรมะ” กับ “พลศึกษา” ส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมกีฬา เช่น การสอนเรื่องน้ำใจนักกีฬา (ความมีน้ำใจ) การควบคุมอารมณ์เมื่อพ่ายแพ้ (ขันติ) และการทำงานเป็นทีม (สามัคคี) เพื่อให้การออกกำลังกายเป็นการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจไปพร้อมกัน

4.3 จัดค่ายระยะสั้นที่เน้นการฝึกปฏิบัติสมาธิเบื้องต้น การฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหาอย่างมีสติ โดยใช้กิจกรรมที่สนุกสนานและท้าทาย เพื่อให้เยาวชนเห็นประโยชน์ของการมีสมาธิและ

ปัญหาในการนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และ ปัญญา

สรุปได้ว่า การนำแนวทางทั้ง 4 ประการ ไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน จะเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ของจังหวัดสมุทรสงครามให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีความสมดุลระหว่างการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันดีงามกับการปรับตัวให้เข้ากับโลกสมัยใหม่ได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

บทสรุป

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ นับเป็นภารกิจที่มีความสำคัญต่ออนาคตของชาติ โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสงครามซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของคนรุ่นใหม่อย่างรวดเร็ว การมุ่งพัฒนาเยาวชนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอ หากแต่จำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและปลูกฝังคุณงามความดีให้หยั่งลึก เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างสรรค์ และได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนรุ่นใหม่ในจังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการบูรณาการคุณธรรมสู่โลกยุคใหม่ ซึ่งสังเคราะห์ขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่และธรรมชาติของเยาวชนในยุคปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 แนวทาง ที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไป ได้แก่ 1) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง คือ การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิดและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 2) การสร้างสรรค์สื่อและความร่วมมือกับพระสงฆ์ โดยใช้สื่อดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่หลักธรรมในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงง่าย 3) การมีส่วนร่วมของครอบครัวและภาคประชาสังคม ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการบ่มเพาะคุณธรรม และ 4) การสร้างสุขภาวะองค์รวม โดยส่งเสริมการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญาควบคู่กันไป เพราะสุขภาวะที่ดีคือรากฐานของจิตใจที่ดีงาม แนวทางดังกล่าวนี้จะเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการสอนแบบ “สั่งสอน” ไปสู่การ “อำนวยความสะดวกการเรียนรู้” ที่เน้นการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติจริง และการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมืออย่างสร้างสรรค์ โดยมีพระสงฆ์เป็นกัลยาณมิตรและเป็นบุคคลต้นแบบที่สำคัญ การขับเคลื่อนแนวทางเหล่านี้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกภาคส่วนในสังคม เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์อนาคตที่ยั่งยืนให้แก่จังหวัดสมุทรสงคราม ผ่านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ทรงคุณค่าที่สุด นั่นคือเยาวชนรุ่นใหม่ ผู้ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการธำรงรักษาคุณค่าอันดีงามและนำพาสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้าต่อไป สรุปได้ดังภาพที่ 1

แนวทางพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรม ในจังหวัดสมุทรสงคราม

ภาพที่ 1 แนวทางพัฒนาเยาวชนรุ่นใหม่ด้านคุณธรรมจริยธรรมในจังหวัดสมุทรสงคราม

เอกสารอ้างอิง

- โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. (2547). รายงานการศึกษาดัชนีสมบูรณ.
- กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). การพัฒนาจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพุทธธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ทิตินา แคมมณี. (2542). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- บุปผา บุญสมสุข.(2561). คุณธรรม จริยธรรม ความเป็นพลเมือง พื้นฐานสำคัญของจริยธรรมนักสื่อสารมวลชน. สืบค้น 1 กันยายน 2568, จาก <https://www.presscouncil.or.th/ethics/4235>
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2541). การศึกษา: เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระปลัดนิคม กตปุญโญ (นำชม). (2564). การพัฒนาเยาวชนต้นแบบ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ของคณะสงฆ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. คุษภินิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อ้นทอง). (2560). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี. สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอนุสรณ์ ปรุกโกโม และคณะ. (2563). แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชนของศูนย์อบรมคุณธรรม ค่ายพุทธบุตร วัดหนองเล็ง อำเภอดำเนินแก้ว จังหวัดยโสธร. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 8(4): 1404-1417
- เพ็ญแข ประจณปัจจนิก และคณะ. (2551). การยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม: แนวทางและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2547). บาลีไวยากรณ์ วจวิภาค ภาคที่ 2. พิมพ์ครั้งที่ 48. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2543). สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2543). การปลูกฝังจริยธรรมในแนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของเยาวชนในปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.อีฟวิ้ง.